

Domuz Gribi Haberlerinde Çerçeveleme: Hürriyet Gazetesi Örneği

Framing in Swine Flu News: *Hürriyet* Newspaper Example

Duygu Çeliker Saraç

Süleyman Demirel Üniversitesi, İletişim Fakültesi
Radyo-Televizyon ve Sinema Bölümü
Isparta

Özet

Haber çerçeveleme iletişim alanının temel araştırma konularından birini oluşturmaktadır. Çerçeveleme analizi aracılığıyla gerçekleştirilen incelemelerin büyük bir çoğunluğu ya habercilerin bilişsel çerçevelerinin haber üretimine etkilerine ya da haber çerçevelerinin okuyucular/izleyiciler tarafından nasıl yorumlandığına odaklanmaktadır. Ancak haber çerçeveleme içinde şekillendiği toplumsal yapı ve güç ilişkilerinden bağımsız değildir. Kapitalist toplumsal formasyonun sınırladığı bir örgütsel yapı içinde emtia formunda üretilen haberlerin ikili niteliğinden birine işaret eden değişim değerinin yanında ideolojik bir işlevi de bulunmaktadır. Haber metinlerinde belli çerçeveler aracılığıyla toplumsal bir gerçeklik egemenin dili doğrultusunda kurgulanarak, var olan güç ve iktidar ilişkileri yeniden üretilmektedir. Bu temel görüşten hareketle çalışmada, Türkiye’de 2009 yılında gündeme geldiği andan itibaren yoğun tartışmalara neden olmuş domuz gribinin Hürriyet gazetesinde nasıl çerçvelendiği incelenmiştir. Araştırma sonucunda konuya yönelik haberlerde sıklıkla kullanılan haber çerçevelerinin sayılarla belirtme, tedbir ve kontrol, sorumluluk yükleme, insan ilgisi ve magazinleşme çerçeveleri olduğu tespit edilmiştir. Bu haber çerçeveleri aracılığıyla toplumun genelini ilgilendiren bir olay egemenlik ve iktidar ilişkilerini yeniden üretecek şekilde biçimlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Haber çerçeveleme, ideolojik çerçeveleme, domuz gribi

Framing in Swine Flu News: *Hürriyet* Newspaper Example

Abstract

News framing is one of the main research topics in communication. A vast majority of studies conducted through framing analysis focus either on the effects of cognitive frameworks of journalists on news production or on how the news frames are interpreted by audiences/readers. However, news framing is not independent of power relations and the social structure in which it forms. News possesses an ideological function in addition to its value of change, indicating one of the dual qualities of the news produced in the form of commodities within an organizational structure restricted by a capitalist social formation. In the texts of the news, existing power and power relations are reproduced by editing a social reality through certain frames in conformity with the language of those remaining sovereign. Hence, in this study, the

swine flu that caused intense debates in Turkey since 2009 was examined in terms of its framing in the *Hürriyet* newspaper. As a result, news frames frequently used in the news relating to this topic were determined, as indicated by numbers, measures, and control; attribution of responsibility; human interest; and magazinization frames. An event concerning the general public was shaped to reproduce relations of sovereignty and power through these news frames.

Keywords: news framing, ideological framing, swine flu

Giriş

Türkiye’de “ulusal bir grip salgını durumunda” yapılacakların planlanması amacıyla 11-12 Temmuz 2005 tarihlerinde Ankara’da bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıya Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı temsilcileri, Sağlık Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Hastaneleri’nden ve üniversitelerden halk sağlığı uzmanları ile aşı ve antiviral ilaç ithal eden firmaların temsilcileri katılmıştır. Toplantı sonrasında yayınlanan faaliyet raporunda, Sağlık Bakanlığı “küresel salgın durumlarının kontrolü ve koordinasyonunda” Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ile işbirliği yaparak hareket edeceğini belirtmiştir.

Türkiye’de bu raporun yayınlanmasından üç yıl sonra (2009 yılı Mart ayında) DSÖ Meksika’yı işaret ederek yeni bir “grip virüsü” nün tespit edildiğini, “virüsün” Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere önce bölge ülkelerine, sonra dünyaya yayıldığını duyurmuştur. DSÖ’nün bu açıklamasının ardından Türkiye’de domuz gribine yönelik tartışmalar başlamıştır. Bu tartışmaların dünyadaki tartışmalara benzer şekilde iki görüş etrafında şekillendiği görülmektedir. İlki, DSÖ’yü referans göstererek domuz gribinin “ciddi tehlike” lerine ve aşı yapılmasının gerekliliğine vurgu yaparken; diğer görüş domuz gribinin DSÖ ve ilaç firmalarının başlattığı “sahte” bir salgın olduğunu savunmuştur. Avrupa Konseyi Sağlık Komitesi Başkanı Wolfgang Wodarg’ın domuz gribini bir kampanya olarak nitelendirmesi ve “yüzyılın en büyük sağlık skandalı” olduğunu ifade etmesi (Hürriyet, 12 Ocak 2010) konuyla ilgili tartışmalara alternatif bir boyut kazandırmıştır.

DSÖ’nün verdiği “salgın alarmı” sonrasında dünyada ve Türkiye’de başlayan domuz gribi tartışmalarının önemli aktörlerinden birini de şüphesiz medya kuruluşları oluşturmuştur. Türkiye’de medya kuruluşları haber değerliliği taşıyan domuz gribine hem dünyadan hem de Türkiye’den haberlerle yoğun bir ilgi göstermiştir. Bu yazı gündeme geldiği andan itibaren yazılı basında uzunca bir süre yer almış, sağlık haberi olmasının ötesinde etkileri ve sonuçlarıyla ekonomi politik yönü olan domuz gribinin haberlerde nasıl çerçvelendiği sorusuna yanıt aramaktadır. Çalışmanın temel amacı, haber çerçevelemede sıklıkla kullanılan çerçevelerin tespitinden ziyade ideolojisini açığa çıkarmaktır.

Kuramsal Çerçeve

Medya kuruluşları dünyada her gün gerçekleşen çok sayıda olaydan belli başlılarını haberleştirerek “nesnellik” vurgusuyla okuyucuya/izleyiciye sunar. Medyanın “en doğru”, “en tarafsız”, “en gerçek” haberi verdiği yönündeki iddiası iletişim alanında tartışılan temel konulardan birini oluşturmaktadır. Liberal dünya görüşünün medyanın gerçekleri ayna gibi yansıttığı düşüncesine karşılık eleştirel medya çalışmaları olayların haberlerde yansıtılmasıyla gerçeklik arasında bir uçurumun olduğunu ifade eder. Medya kuruluşlarının hangi konuları haberleştireceği, habere konu olan olayların ne şekilde tanımlanıp sunulacağı ve bu haberlerin neleri içerip neleri dışarıda bırakacağı belli ölçütlere bağlanmıştır. Bu noktada çerçeveleme kavramı karşımıza çıkmaktadır.

Son yıllarda iletişim alanındaki incelemelerde sıklıkla kullanılan kavramlardan biri olan çerçevelemenin tek ve yeterli bir tanımını yapmak mümkün değildir. Kavram farklı yaklaşımlardan hareketle farklı şekillerde tanımlanagelmiştir. Bununla birlikte, medya çerçevelerinin rolüne odaklanmasıyla bilinen Entman’ın çerçeveleme tanımı kavramı anlamada ve açıklamada akademisyenler tarafından sıklıkla başvurulan tanımlar arasında yer almaktadır (Dahinden, 2005, s. 1).

Çerçevelemeyi bir iletişim metni içinde gerçekliğin belli yönlerini seçme, önemli hale getirme olarak tanımlayan Entman (1993, s. 52) böyle bir seçme ve dışarıda bırakma yoluyla belli bir problem tanımının, neden-sonuç yorumunun, ahlaki değerlendirmenin ve/veya çözüm önerisinin desteklendiğini vurgulamaktadır. Entman’a benzer şekilde Gamson ve Modigliani (1989, s.3) de haber metinlerinin düzenlenmesinde belli çerçevelerin seçilmesine, öne çıkarılmasına ve belli çerçevelerin dışarıda bırakılmasına dikkat çekerek çerçevelemeyi, bir konuya anlam veren “yorumlayıcı paketler” olarak tanımlamışlardır.

Çerçeveleme tanımlarına bakıldığında, “olay ve konunun çeşitli yönlerini belirleme”, “organize etme”, “kimin veya neyin sorumlu olduğunu belirtme”, “çözüm ve değişiklik önerileri sunma” (Özer ve Özer, 2012, s. 20) gibi vurguların ön plana çıktığı görülmektedir. Peki haber metinlerinde herhangi bir olayın/konunun belli başlı çerçevelerle sunulmasının nedensellik bağları üzerine ne söylenmelidir? Bu soruyu yanıtlamada farklı yaklaşımlar söz konusudur. Bu yaklaşımlardan ilki, egemen çerçeveleme incelemelerinin kuramsal dayanağı olan etki yaklaşımıdır. Çerçeveleme teorisine dayanan incelemeler, çoğunlukla haberciler ve siyasal aktörlerin haber üretimindeki ve haber çerçevelerini belirlemedeki etkileri ile haber çerçevelerinin okuyucuların üzerindeki etkisini incelemektedir (Scheufele, 2004, ss. 402-404). Ancak etki yaklaşımından hareketle haber çerçevelemeyi anlamak mümkün değildir. Haber

çerçevelemenin nedensellik bağlarını gazetecilerin ve siyasi aktörlerin öznel düşünceleri ile okuyucuların üzerindeki etkisinin çok daha ötesinde bir yerlerde, toplumsal bağlamda aramak gerekir. Bu doğrultuda eleştirel medya çalışmalarının benimsediği yaklaşım haber çerçevelemeyi anlamada ve açıklamada temel olmalıdır.

Medya içeriklerinin üretimi, dağıtımı ve tüketimi var olan ekonomik ve siyasal sistemden bağımsız değildir. Böyle bir yapısal çerçeve içinde biçimlenen medya ürünlerini incelerken yanıtlanması gereken en önemli soru, medyanın kimler tarafından kontrol edildiği ve denetlendiği sorusudur. Medya ürünlerinin üretim sürecinde güç ilişkilerinin belirleyici bir rolü bulunmaktadır. Medyanın iş yapma biçimleri ve ürünlerinin biçimlenmesinde etkili olan diğer süreçler ise birleşme, çeşitlilik, ticarileşme, uluslararasılaşma gibi süreçlerdir (Barret, 2006, s. 1). Ek olarak medya kuruluşlarının bağımlı bir ekonomik ilişki içinde olduğu ya da baskısını hissettiği reklamverenler, güçlü haber kaynakları, siyasi kurum ve kuruluşlar da içeriği biçimlendiren aktörlerdendir.

Medyanın ürünü sadece bir iletişim içeriği değildir. İzleyici/okuyucu medyanın ikinci ürünüdür. Medya sözü geçen ürünün hangi konuda ne şekilde düşünmesi gerektiğini biçimlendirdiği ürünü aracılığıyla belirlemektedir (Erdoğan, 2001, s. 285). Medya tarafından üretilen ve dağıtılan içerikler şüphesiz ki insanların belli ihtiyaçlarını karşılamada belli bir faydaya sahiptirler. Bu ihtiyaçlar, bilgi alma, haber alma, eğlenme, haz alma gibi sayısız faydayı içerebilir. Medya ürünlerinin hangi ihtiyaçları karşıladığı sorunu bir kenara bırakıldığında, geriye kalan ortak özellikleri emek ürünü olma özellikleridir. Medya ürünlerinde insan emeği cisimleşmiştir. Yani bu ürünler, medya kuruluşlarının kendine özgü iş yapma pratikleri içinde, medya işçileri tarafından üretilmektedir. Haber çerçevelerini belirleyen habercilerin bilişsel çerçeveleri değil, kapitalist üretim ve dağıtım ilişkileri içinde hareket eden medyanın örgütsel yapısıdır.

Medya içeriklerinin birer emtia olarak ikili niteliğinden biri değişim değeridir. Ancak değişim değeri medya içeriklerinin endüstri açısından tek anlamı değildir. Medya ürünleri kapitalizmin üretimi ve yeniden üretiminde ideolojik bir işlevi de yerine getirmektedir. Bu doğrultuda medya kuruluşları tarafından biçimlendirilen haber çerçeveleri ideolojik olarak üretilmekte, toplumdaki güçlü ekonomik, siyasal ve kültürel aktörlerin durum tanımlarını ve yorumlarını haber çerçevelerine taşıyarak, toplumsal bir gerçekliği egemen görüş doğrultusunda inşa etmektedir. Bu inşa sürecinde “nesnelliğin kullanımı, egemen/başat olana fikirlerini daha rahat kabul ettirebilmeyi sağlar” (Yağlı, 2009, s.18).

Haber çerçevelerinin egemenin dilinden oluşturulması alternatif görüşlere ilişkin çerçevelerin de dışlanması beraberinde getirmektedir. Bu içerme ve dışarıda bırakma işlemi Daniel Hallin'den hareketle yorumlanabilir. Gazetecilik pratikleri içinde üç alan söz konusudur. Bu alanlar meşru tartışma, uzlaşma ve sapkınlık alanlarıdır. Meşru tartışma alanında nesnellik ve denge aranırken; uzlaşma alanında karşıt görüşlere yer verilmeden uzlaşma değerleri savunulur. Meşru tartışma alanının dışındaki insanların, kurumların görüşleri ve fikirleri ise sapkın ya da marjinal ilan edilirler (aktaran Shoemaker ve Reese, 2002, s. 137). Haber çerçeveleri de işte bu meşru tartışma ve uzlaşma alanı içinde kurulmaktadır.

Domuz Gribi Haberlerinin Çerçevenmesine İlişkin Bir İnceleme

Domuz gribine yönelik haber çerçevelerinin ideolojik analizine odaklanan bu çalışmada, araştırmaya dâhil edilen haberler Hürriyet gazetesinin internet sitesi arşivinden “domuz gribi” araması sonucunda elde edilmiş ve köşe yazıları incelemenin kapsamı dışında bırakılmıştır. Çalışmada 2009 yılı Nisan ayı ve 2010 yılı Mart ayı dahil olmak üzere bir yıllık zaman dilimi inceleme kapsamına alınmıştır. Araştırma için bu tarihlerin seçilme nedeni, Dünya Sağlık Örgütü'nün domuz gribinin dünyada yayılmaya başladığını açıklamasının ardından Türkiye'de domuz gribine yönelik tartışmaların başladığı, yoğunluk kazandığı ve azaldığı dönem olmasıdır.

Araştırma iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada nitel analize temel oluşturması bakımından listelenen 1457 haberin tarihi, gerçekleştiği yer (Dünya-Türkiye), kaynağı, aktörü, çerçevesi kodlanmış ve niceliksel olarak çözümlenmiştir. Haberlerin egemen çerçevelerinin belirlenmesinde haberin başlığı ve girişi dikkate alınmıştır. Haber başlıkları ve haber girişleri okuyucuya haberin bütününe nasıl okuması ve anlamlandırması gerektiği konusunda bir çerçeve sunmaktadır. Araştırmanın ikinci aşamasında ise araştırma konusuna ilişkin olarak haberlerde tespit edilen egemen çerçevelerin nitel analizi gerçekleştirilmiştir.

Haber çerçeveleme araştırmalarının en önemli aşamalarından birini, incelemede hangi çerçevelerin kullanılacağına belirlenmesi oluşturmaktadır. Bununla ilgili olarak iki yaklaşım söz konusudur. Bu yaklaşımlardan ilki, tümevarım esasına dayanır. Tümevarım esasına dayanan incelemelerde araştırmaya özgü yeni haber çerçeveleri oluşturulmaktadır. Haber çerçevelerinin belirlenmesinde kullanılan ikinci yaklaşım ise tümdengelim esasına dayanır. Tümdengelim yaklaşımına göre önceki araştırmalar için tanımlanarak uygulanmış, sınanmış çerçevelerle incelemeyi gerçekleştirmek esastır (Vreese, 2005, s. 53). Önceki çalışmalardan hareketle, haber çerçeveleme incelemelerinde sıklıkla kullanılan çerçevelerin “çatışma” (conflict), “insan ilgisi” (human interest), “sorumluluk yükleme” (attribution of responsibility),

“ahlak” (morality) ve ekonomik sonuçlar” (economic consequences) çerçeveleri olduğu tespit edilmiştir.

Çatışma çerçevesi haber konusuna ilişkin olarak bireyler, kurumlar ya da ülkeler arasındaki çatışmayı içermektedir. *İnsan ilgisi çerçevesi* bir olayın, konunun ya da problemin sunumuna bireysel bir hikâye ya da duygusal, dramatikleştirilmiş bir taraf ekler. *Sorumluluk yüklemesi çerçevesi* bir konunun nedenini ya da çözmenin sorumluluğunu bir ülkeye, bir gruba ya da bireye yüklemektir. *Ahlak çerçevesi* bir olay ya da durumu dini ilkeler ya da ahlaki kuralları temel alarak yorumlamaktır. *Ekonomik sonuçlar çerçevesi* ise bir olayı, problemi ya da konuyu bir bireyde, grupta, kurumda, bölgede ya da ülkede yaratacağı ekonomik sonuçlar açısından ele alır (Semetko ve Valkenburg, 2000, s. 95-96).

Sağlık haberlerinin çerçevenmesine yönelik de bir çok araştırma gerçekleştirilmiştir (Beaudoin, 2007; Dudo, Dahlstrom ve Brossard, 2007; Tian ve Stewart, 2005). Luther ve Zhou (2005), SARS hastalığına ilişkin Çin ve Amerika basınında haberlerin çerçevenmesini inceledikleri araştırmalarında sıklıkla “ekonomik sonuçlar”, “sorumluluk yüklemesi”, “insan ilgisi”, “çatışma” çerçevelerinin kullanıldığını tespit etmişlerdir. Beaudoin (2007) ise SARS’a ilişkin Xinhua haber ajansında ve Associated Press’de yayınlanan haberlerdeki çerçeveleri incelediği çalışmasında -Luther ve Zhou’nun çalışmasının sonuçlarına benzer şekilde- “sorumluluk yüklemesi”, “insan ilgisi”, “ekonomik sonuçlar” çerçevelerinin haberlerde sıklıkla kullanılan çerçeveler olduğunu belirtmiştir. Luther ve Zhou ile Beaudoin, sözü geçen haber çerçevelerine liderlik, şiddet ve önem derecesi çerçevelerini de eklemişlerdir.

Bu çalışma kapsamında haber çerçeveleri belirlenirken tümevarım ve tümdengelim yaklaşımlarının her ikisi de kullanılmış, çerçeveleme araştırmalarında sıklıkla kullanılan beş çerçeve “ekonomik sonuçlar”, “insan ilgisi”, “çatışma”, “sorumluluk yüklemesi”, “ahlak” çerçeveleri haber çerçevelerine eklenmiştir. Sözü geçen çerçevelere ek olarak, özel haber çerçeveleri de oluşturulmuştur. Bu çerçeveler “tedbir ve kontrol”, “riskli gruplar ve bilgi verme”, “sayılarla belirtme”, “alarm/uyarı”, “magazinleşme” ve “bilimsel gelişme” çerçeveleridir. İnceleme için belirlenen 11 haber çerçevesi ve bu çerçevelerin tanımları şu şekildedir:

- 1. Ekonomik Sonuçlar Çerçevesi:** Domuz gripinin ekonomik sonuçlarını içeren haber çerçevesidir. Bu çerçeveye domuz gribi aşısının maliyetine, hastalık nedeniyle hijyen ve gıda ürünlerinin tüketiminin artmasına ve domuz gripinin turizme etkisine yönelik haberler dahil edilmiştir.

2. **İnsan İlgisi Çerçevesi:** Domuz gribi hastalarına ve ölümlerine ilişkin kişisel öyküleri içeren haber çerçevesidir.
3. **Çatışma Çerçevesi:** Domuz gribine ve domuz gribi aşısına yönelik çatışan yorumları içermektedir.
4. **Sorumluluk Yükleme Çerçevesi:** Domuz gribi hastalığının kaynağını belli ülkeler ya da belli milliyetteki insanlarla ilişkilendiren ve sorumluluğu “onlara” yükleyen çerçevedir.
5. **Ahlak Çerçevesi:** Domuz gribine dini ilkeler ya da ahlaki kurallar etrafında yorumlar getirmektedir.
6. **Tedbir ve Kontrol Çerçevesi:** Domuz gribine yönelik olarak hükümetlerin ve diğer kurum ve kuruluşların aldığı tedbirleri içeren çerçevedir. Buna ek olarak hastalığın tamamen kontrol altına alındığını ve etkisizleştiğini vurgulamaktadır.
7. **Riskli Gruplar ve Bilgi Verme Çerçevesi:** Domuz gribine yakalanma konusunda hangi grupların risk altında olduğunu vurgulayan ve domuz gribi hastalığı nedir?, hastalık nasıl bulaşır? ve hastalıktan nasıl korunmak gerekir? sorularının cevabına yönelik olarak oluşturulmuş haberlerin çerçevesidir.
8. **Sayılarla Belirtme Çerçevesi:** Domuz gribi hastalarını ve ölümlerini sayılarla aktaran haber çerçevesidir.
9. **Alarm/Uyarı Çerçevesi:** Domuz gribinin hangi “alarm” düzeyinde olduğunu ifade eden ve çoğunlukla “salgın” uyarılarında bulunan haberlerdeki çerçevedir.
10. **Magazinleşme Çerçevesi:** Ünlü kişilerin ve siyasilerin “domuz gribi olma” hikâyelerini anlatan haber çerçevesidir. Bu çerçeveye konunun yoğun bir şekilde magazinleşmesi söz konusudur.
11. **Bilimsel Gelişme Çerçevesi:** Domuz gribine yönelik bilimsel gelişmeleri içeren haber çerçevesidir.

Nicel Analiz: İncelenen Haberlerin Kaynakları, Aktörleri ve Çerçeveleri

Hürriyet gazetesinin internet sitesinde yapılan tarama sonucuna göre inceleme döneminde domuz gribine yönelik 1457 haber yayınlanmıştır. Bu haberlerin 870'i Türkiye'den 587'si dünyadan haberleri içermektedir. 2009 yılı Nisan ayından başlayarak gazete konuya yoğun bir ilgi göstermiş ve her ay belli sıklıkta habere internet sitesinde yer ayırmıştır.

Aylar (2009-2010)	Sıklık
Nisan	79
Mayıs	214
Haziran	119
Temmuz	81
Ağustos	74
Eylül	48
Ekim	256
Kasım	399
Aralık	147
Ocak	29
Şubat	7
Mart	4
Toplam	1457

Tablo 1: Aylara Göre Domuz Gribi Haberlerinin Sayısı

Domuz gribine ilişkin haberlerin sayısı özellikle Mayıs ve Haziran aylarında artmıştır. Bu aylarda gazetenin internet sitesinde 333 haber yayınlanmıştır. Buna ek olarak Ekim, Kasım ve Aralık aylarında domuz gribi haberlerinin sayısının önceki aylara göre artması dikkat çekicidir. Bu aylarda 802 haber yayınlanmıştır. Bu artışın konuya ilişkin iki sebebi olabilir. Bunlardan ilki, Ekim ayının domuz gribi aşısının Türkiye'ye gelmesinin planlandığı ve bu ay itibariyle 10 milyon kişinin Sağlık Bakanlığı tarafından aşılması kararının alındığı bir döneme işaret etmesidir. Diğeri, yayılmanın kış aylarında daha hızlı olacağına dair yapılan vurgudur. Şubat ve Mart aylarında ise domuz gribine yönelik haberlerin sayısının azaldığı görülmektedir. Sözü geçen aylar, hastalığın kontrol altına alındığı söyleminin haberlere taşındığı aylardır.

Domuz gribi haberlerinin sayısı belli aylarda artmakla birlikte, tablonun bütünü gazetenin konuya yoğun bir ilgi gösterdiğini açıklaması bakımından önemlidir. Domuz gribi her gün gerçekleşen pek çok olay içinden öne çıkarak habere konu olmuştur. Medyanın hangi konuları haber olarak değerlendireceği egemen ideoloji ile yakından ilişkilidir. Haberin konusu, medya çalışanlarının öznel görüşlerinden ziyade, düzenli ve açıklamalarına nesnellik atfedilen kurumsal kaynaklar/aktörler tarafından belirlenmektedir. Bu açıklamayı destekleyecek şekilde, domuz gribi haberlerinin egemen kaynağının haber ajansları olduğu görülmektedir.

Kaynak	Sıklık		Toplam
	Türkiye	Dünya	
Haber Ajansı	539	321	860
Diğer	331	266	597
Toplam	870	587	1457

Tablo 2: Domuz Gribine İlişkin Haberlerin Kaynakları

Gazetenin internet sitesinde konuya yönelik olarak yayınlanan 1457 haberin 860'ının kaynağı haber ajanslarıdır. 597'si ise çeşitli kurum ve kuruluşlar ile siyasal aktörlerin kaynaklık teşkil ettiği ve kaynağı belirsiz haberlerden oluşmaktadır. Tablo 3. kaynağı haber ajansı olan 860 haberin hangi haber ajansları tarafından yapıldığını göstermektedir.

Ajans Adı	Sıklık		Toplam
	Türkiye	Dünya	
Anadolu Ajansı	216	291	507
Doğan Haber Ajansı	314	19	333
ANKA	8	4	12
Yabancı	1	7	8
Toplam	539	321	860

Tablo 3: Haber Ajansları

Domuz gribine yönelik olarak haber ajansları tarafından üretilen 860 haberin 507'si Anadolu Ajansı tarafından yapılmıştır. Konunun çerçevenmesinde Anadolu Ajansı haber kaynağı olarak ilk sırada yer alırken; gazetenin kendi ajansı olan Doğan Haber Ajansı'nın ikinci sırada yer alması dikkat çekicidir. Aşağıdaki tablo ise 1457 haberin çerçevenmesinde hangi aktörlerin durum tanımlarına başvurulduğunu göstermektedir.

Aktör	Sıklık		Toplam
	Türkiye	Dünya	
Hükümet	192	239	431

Bürokratlar	203	12	215
Uzman	156	54	210
Diğer	100	101	201
Belirsiz	76	58	134
DSÖ	6	90	96
Kişiler	56	6	62
Ticari Kuruluşlar	29	21	50
STK	40	6	46
Muhafif Görüşler	12	0	12
Toplam	870	587	1457

Tablo 4: Haberlerde Domuz Gribini Tanımlayan Aktörler

Domuz gribine yönelik haberlerin çerçevenmesinde görüşlerine sıklıkla başvuru olan iki aktör hükümetler ve bürokratlar olmuştur. Sözü geçen aktörler toplumsal bir gerçekliğin ürünü, yani haberde biçimlenmesinde rol oynayan güç odaklarıdır. Ek olarak haberlerde uzman görüşüne başvurma haberin inandırıcılığının artırılmasında son derece önemlidir. 1457 haberin 856'sında hükümetlerin, bürokratların ve uzmanların açıklamalarına başvurulurken; sadece 12'sinde alternatif görüşlere yer verilmiştir. 46 haber ise STK'ların domuz gribine yönelik durum tanımlarını içermektedir. Ancak yapılan incelemede haberi çerçevelemede yorumlarına yer verilen STK'ların sermaye örgütlenmeleri olduğu gözlemlenmiştir. Domuz gribi haberlerinin kaynakları ve hastalığı tanımlayan aktörler toplumdaki ekonomik, siyasal, kültürel seçkinlerdir. Gazeteciler güvenilirlik atfettikleri bu kaynakların görüşleri için kanıt aramaya ihtiyaç duymazken; muhalif bir görüşe kanıt bulması uzunca bir zamanını alacaktır. Chomsky'nin de deyişle egemen olanın görüşleri “kendi kendilerini doğrulayan görüşlerdir” (Chomsky, 2010, s. 47).

Haber çerçevelemede muhalif aktörlere güvenilirlik, kesinlik atfedilmez. Bu aktörlerin haber konusuna ilişkin yorumları bir iddiadır. Bu doğrultuda domuz gribi tartışmaları meşru tartışma alanı içinde gerçekleşirken; hakim görüş dışındaki görüşlere neredeyse hiç yer verilmemiştir. Örnek olay üzerinde yapılan incelemede de görüldüğü gibi haber çerçevelemenin sınırlarını çıkar gruplarını temsil eden kaynaklar belirlemiştir. Bunun diğer anlamı da açıktır: Alternatif olan kaynaklardan yoksundur ve geniş kesimlere ulaşması son derece güçtür.

Domuz gribi egemen görüş doğrultusunda biçimlendirilirken sıklıkla kullanılan beş haber çerçevesi “sayılarla belirtme”, “tedbir ve kontrol”, “sorumluluk yükleme”, insan ilgisi” ve “magazinleşme” çerçeveleri olmuştur. Çerçeveleme araştırmalarında sıklıkla kullanıldığı tespit edilen “sorumluluk yükleme” ve “insan ilgisi” çerçeveleri domuz gribi haberlerini

çerçevelemede de kullanılmıştır. Buna ek olarak çalışmaya özgü oluşturulan “sayılarla belirtme”, “tedbir ve kontrol” ile “magazinleşme” çerçevelerinin sonraki çalışmalarda uygulanabilirliği tespit edilmiştir.

Haber Çerçeveleri	Sıklık		Toplam
	Türkiye	Dünya	
Sayılarla Belirtme	135	209	344
Tedbir ve Kontrol	207	69	268
Sorumluluk Yükleme	85	63	148
İnsan İlgisi	108	29	137
Magazinleşme	73	52	125
Riskli Gruplar ve Bilgi Veme	87	22	109
Çatışma	73	25	98
Ekonomik Sonuçlar	59	34	93
Alarm/Uyarı	27	47	74
Bilimsel Gelişme	7	39	46
Ahlak	4	3	7
Toplam	870	587	1457

Tablo 5: Domuz Gribine İlişkin Haberlerde Kullanılan Çerçeveler

Konuyu tanımlamada kullanılan diğer çerçeveler ise sırasıyla, “riskli gruplar ve bilgi verme”, “çatışma”, “ekonomik sonuçlar”, “alarm/uyarı”, “bilimsel gelişme” ve “ahlak” çerçeveleridir. İncelenen 1457 haberin sadece 7’sinde “ahlak” çerçevesi kullanılmıştır. Domuz gribi konusuna ilişkin haberleri anlamlandırmada kullanılan çerçevelerin nitel çözümlemesi de gerçekleştirilmiştir.

Nitel Analiz: Haber Çerçevelerinin İdeolojisi

Sayılarla Belirtme Çerçevesi

Domuz gribi haberlerinde en fazla sayılarla belirtme çerçevesi kullanılmıştır. Bu çerçeve kapsamına giren haberlerin başlıkları incelendiğinde domuz gribi hastalarının ve domuz gribinden kaynaklandığı ifade edilen ölümlerin son derece yüksek sayılarla aktarıldığı görülmektedir: “Domuz gribi 13 günde 81 can aldı” (Hürriyet, 26 Nisan 2009), “Dünyada domuz gribi vakası 15.500’ü aştı” (Hürriyet, 29 Mayıs 2009), “DSÖ: H1N1 virüsü 94.512 kişiye bulaştı” (Hürriyet, 6 Temmuz 2009), “21 milyon kişi tehlikede” (Hürriyet, 9 Ekim 2009),

“1095 domuz gribi vakası” (Hürriyet, 26 Ekim 2009), “Türkiye’de domuz gribi vakası 1602’ye yükseldi” (Hürriyet, 30 Ekim 2009), “200 bin kişiye aşı yapıldı ciddi yan etki yok” (Hürriyet, 11 Kasım 2009), “Yunanistan’da domuz gribi 24 saatte 5 can aldı” (Hürriyet, 5 Aralık 2009), “Son 4 günde 55 ölüm daha” (Hürriyet, 7 Aralık 2009), “Domuz gribi kurbanları 600’ü geçti” (Hürriyet, 15 Ocak 2010).

Haber metni oluşturulurken haberin inandırıcılığını arttırmada fotoğraflar, isimler, yerler, tarih ve saat gibi bilgilere ek olarak sayısal verilerden de faydalanılır. Haberi ideolojik olarak yapılandırırken sayıları kullanmadaki temel amaç ikna etmektir. Haber başlıkları incelendiğinde hastalığın ve ölümlerin sayılarla çerçevelenmesinde “vaka”, “kurban”, “tehlike” gibi abartılı ifadelerin kullanıldığı görülmektedir. Haber başlıkları olay ya da durumların failini de işaret eder. “Domuz gribi 13 günde 81 can aldı”, “Yunanistan’da domuz gribi 24 saatte 5 can aldı” örnek başlıklarında da görüldüğü gibi olayın faili domuz gribi olarak işaret edilmektedir. Başlıkların bu şekilde çerçevelenmesiyle domuz gribine ilişkin bağlam da görünmez bir hal almakta, olaylar değiştirilemez gerçekler olarak inşa edilirken eleştirinin yöneltilebileceği diğer aktörler ortadan kaldırılmaktadır (Baştürk Akça, 2009, s.100). Aşağıdaki haber başlıkları ve haber girişlerinde yer alan “Bulgaristan nüfusunun ise 4’te birinden fazlasına virüs bulaşacağı tahmin ediliyor”, “24 saatte 20 ölüm”, “iki bin kişinin hayatını kaybedeceğini söyledi”, “Dünyada domuz gribi vakası 13 bine yaklaştı” gibi ifadelerle aslında sayısallaştırılan “korku” dur. Domuz gribi sayılarla biçimlendirilirken okuyucu da bu çerçeveye dahil edilmiştir.

ABD’de 6 milyon hasta İtalya’da 5 ölüm daha

ABD’de 6 milyon kişiye domuz gribine yol açan H1N1 virüsü bulaştığı ve 5700 kişinin hayatını kaybettiği açıklanırken İtalya’da hastalıktan ölenlerin sayısı 5’e yükseldi. Bulgaristan nüfusunun ise 4’te birinden fazlasına virüs bulaşacağı tahmin ediliyor. (Hürriyet, 31 Ekim 2009).

24 saatte 20 ölüm

Sağlık Bakanlığı, domuz gribi nedeniyle 20 vatandaşın daha hayatını kaybettiğini açıkladı (Hürriyet, 14 Kasım 2009).

İki bin kişi daha yaşamını yitirebilir

Uzmanlara göre domuz gribi aşısı konusunda beliren kuşkular, aşı olanların sayısının düşük kalmasına ve buna bağlı olarak da ölümlerin artmasına yol açıyor. Pandemi İzleme Bilim Kurulu üyesi Prof. Ceyhan, böyle devam ederse iki bin kişinin hayatını kaybedeceğini söyledi (Hürriyet, 16 Aralık 2009).

Önlem alınmazsa 400 bin kişi ölür

Uzmanlar açıkladı: Domuz gribi hastalığının önlenmemesi durumunda dünyada yaklaşık 400 bin kişi ölebilir. Büyük tehlike var (Hürriyet, 1 Mayıs 2009).

Dünyada domuz gribi vakası 13 bine yaklaştı

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), domuz gribine neden olan H1N1 virüsüne yakalananların sayısının 13 bine yaklaştığını açıkladı. DSÖ'den yapılan açıklamada, 46 ülkede hastalığa yakalananların sayısının 12 bin 954'e çıktığı, hastalıktan bir kişinin daha yaşamını yitirmesiyle ölü sayısının da 92'ye yükseldiği belirtildi. (Hürriyet, 29 Mayıs 2009)

Haber metinlerinde insanların “domuz gribi olma”, “domuz gribinden ölme” konusunda ne kadar korkmaları gerektiği son derece yüksek sayılarla inşa edilmiştir. Hastalık ve ölümler ne kadar yüksek sayılarla ifade edilirse o kadar korku yaratacaktır. Kapitalizmin önemli taşıyıcılarından medyanın beslendiği alanlardan biri de insanların korkularıdır. Medya insanları yönlendirirken öncelikle korkmaya davet eder. Korku, cüzdanları ve para çantalarını açar, insanlar böylelikle hem kendilerinin hem de etrafındakilerin sağlıklarının tehlikede olduğuna inanırken, birtakım güçlerde bundan faydalanarak daha fazla kâr elde ederler (Radford, 2004, s. 65).

Başlıklar ve haber girişlerinin anlamlarının anlattığı gibi, haberin gerçekliği ve etkililiğini arttırmada yüksek sayılar kullanılmış, domuz gribi korku yaratacak şekilde biçimlendirilmiş, hasta ve ölüm sayıları ile somutlaştırılmıştır. Bu çerçevede haberin inandırıcılığını arttırmak için, medyanın sözlerine “doğruluk”, “kesinlik” atfettiği Sağlık Bakanlığı, uzmanlar, DSÖ gibi aktörlerin açıklamalarından faydalanılmıştır.

Tedbir ve Kontrol Çerçevesi

Domuz gribi haberlerinde sıklıkla kullanılan ikinci çerçeve tedbir ve kontrol çerçevesidir. Bu çerçeve iki ayrı anlamı içermektedir. Birincisi, hem dünyada hem de Türkiye’de hükümetlerin, diğer kurum ve kuruluşların domuz gribine yönelik olarak aldığı tedbirleri vurgulamaktadır. İkincisi ise alınan önlem ve tedbirlerle domuz gribinin gerilediğine ve kontrol altına alındığına işaret eder. “Havaalanı ve limanlarda domuz gribi önlemi” (Hürriyet, 26 Nisan 2009), “Atatürk Havalimanında termal kameralı önlem” (28 Nisan 2009), “Kapıkule’de domuz gribi alarmı” (Hürriyet, 3 Mayıs 2009), “Sınır kapılarında domuz gribi tedbirleri” (Hürriyet, 3 Haziran 2009), “Hong Kong’ta kreş ve okullar kapatılıyor” (Hürriyet, 11 Haziran 2009), “Brezilya maçlarında domuz gribi önlemi” (Hürriyet, 6 Ağustos 2009), “Domuz gribi okulları kapatabilir” (Hürriyet, 13 Eylül 2009), “Statta domuz gribi önlemi”

(Hürriyet, 5 Kasım 2009), “EGO otobüslerine ameliyathane hijyeni” (Hürriyet, 28 Ekim 2009), “Camilere domuz gribi ilaçlaması” (Hürriyet, 13 Kasım 2009) başlıklı haberler tedbir çerçevesi içine dahil edilen haber örnekleridir.

Haber başlıklarının da gösterdiği gibi domuz gribi toplumsal yaşamın her yerinde, havaalanlarında, sınırlarda, okullarda, statlarda, camilerde, toplu taşıma araçlarındadır. İnsanlar her an her yerde risk altındadır. İlgili kurum ve kuruluşlar da ilgili yerlerde gerekli tedbirleri almaktadırlar. Ancak haber çerçevesinin başka bir anlamı vardır. Domuz gribine karşı havaalanlarında, limanlarda, sınır kapılarında alınan önlemler dikkat çekicidir. Sözü geçen yerlerde alınan tedbirlere yönelik haberlerin “sorumluluk yükleme” çerçevesiyle birlikte yorumlanması mümkündür.

Havaalanı ve limanlarda domuz gribi önlemleri

Meksika’da ortaya çıkan korkunç “domuz gribi” salgını nedeniyle diğer Güney Amerika ülkelerinden Kolombiya ve Ekvador’da, havaalanı ve limanlarda sıkı önlemler alındı (Hürriyet, 26 Nisan 2009)

Termal kamera hizmete girdi

Meksika’da başlayan ve büyük bir hızla bütün dünyaya yayılan domuz gribine karşı yeni önlemler alındı. Atatürk Havalimanı Dış Hatlar’a konulan termal kamera hizmete girdi (Hürriyet, 30 Nisan 2009).

Sınır kapılarında domuz gribi alarmı

Meksika’da ortaya çıkan ve tüm dünyada büyük paniğe yol açan domuz gribi nedeniyle Edirne’deki sınır kapılarında alarm üst seviyeye çıkartıldı (Hürriyet, 7 Mayıs 2009).

Sınır kapılarında domuz gribi tedbirleri

“Domuz gribi olarak adlandırılan H1N1 virüsünün Türkiye’ye girişinin önlenmesi için tedbirler devam ediyor. Tedbirler çerçevesinde Kapıkule Sınır Kapısı’na 2, İpsala sınır kapısına 1 adet termal kamera yerleştirildi (Hürriyet, 3 Haziran 2009)

Havalimanında maskeli yaşam başladı

Meksika’da başlayıp hızla dünyaya yayılan domuz gribi salgınından korunmak için İstanbul Atatürk Havalimanı’nda çalışanlar maske takmaya başladı (Hürriyet, 1 Mayıs 2009).

Hem dünyadan hem Türkiye’den haberlerde hastalığa karşı havaalanlarında, sınırlarda, limanlarda alınan tedbir aslında hastalığın “başka” bir ülkeden ya da kişiden gelişine karşı

alınan tedbirlerdir. Önlemler riski taşıyan faillere karşı alınmakta, yani haber çerçeveleme ile bir fail tanımlaması yapılmaktadır.

Haberlerde yer adları verilerek ilgili yerlerde tedbirlerin alındığının belirtilmesi haberin inandırıcılığını arttırmaya yöneliktir. Kontrol çerçevesine giren haberler ise domuz gripinin gerilediğine ya da kontrol altına alınmaya başladığına ilişkin haberlerdir. Hürriyet gazetesinin internet sitesinde yayınlanan “Domuz gribi tamamen yavaşladı” (24 Şubat 2010) “Domuz gripinde tarihi gün” (11 Mart 2010) başlıklı haberlerde, Sağlık Bakanlığı’ndan yapılan bir açıklamayla Türkiye’de “salgının yatıştığı” ve “aşuların iade sürecinin başlayacağı” bildirilmiştir. Domuz gribi belli bir zaman dilimi içinde medya aracılığıyla anlamlandırılmış, sunulmuş ve sonlandırılmıştır.

Sorumluluk Yükleme Çerçevesi

Dünya Sağlık Örgütü 2009 yılında, domuz gripinin ilk olarak Meksika’da ortaya çıktığına ve bu ülkeden dünyaya yayıldığına işaret ederek, hastalığın kaynağını ve sorumluluğunu bir ülkeye yüklemiştir. DSÖ’nün bu yöndeki açıklaması haberlere de kaynaklık etmiş, haberlerde sıklıkla domuz gripinin Meksika’da başlayıp yayıldığına yönelik ifadeler yer bulmuştur: “Fransa’nın domuz gribi salgını nedeniyle AB’den Meksika’ya bütün uçuşların durdurulmasını talep edeceğini bildirdi” (Hürriyet, 29 Nisan 2009), Meksika’dan başlayıp kısa sürede Avrupaya kadar uzanan...”, (Hürriyet, 2 Mayıs 2009), “12 Nisan’da Meksika’dan dönen eyaletteki bir domuz çiftliği işçisinden domuzlara virüs bulaştığı açıklandı”, (Hürriyet, 4 Mayıs 2009), “Meksika’yı etkisi altına alan ve başka ülkelerde de yayılmaya başlayan” (Hürriyet, 13 Mayıs 2009).

Dünyadan verilen haberlerde hastalığın sorumluluğu Meksika’ya yüklenirken, benzer şekilde Türkiye’den verilen haberlerde de hastalığın kaynağı olarak başka ülkeler ya da kişiler gösterilmiştir: “İstanbul’a gelen Koreli’de domuz gribi şüphesi” (Hürriyet, 13 Mayıs 2009), “Domuz gribi ABD’liyle geldi” (Hürriyet, 17 Mayıs 2009), “ABD’li turistler taburcu oldu karantina kalktı” (Hürriyet, 22 Mayıs 2009), “ABD’den gelen iki Türk’te domuz gribi” (Hürriyet, 31 Mayıs 2009), “ABD’den gelen bir kişide domuz gribi” (Hürriyet, 3 Haziran 2009), “İki İngiliz turistte domuz gribi” (Hürriyet, 6 Ağustos 2009), “Yunanlı turist domuz gripini yendi” (Hürriyet, 19 Ağustos, 2009).

Gazetenin internet sitesinde 11 Haziran 2009 tarihinde yayınlanan “Sağlık Bakanlığı: Yerli Domuz Gribi Vakası Yok” başlıklı haberde Türkiye’de yerli bir domuz gribi hastasının olmadığı, tespit edilen 13 hastanın hepsinin de yurtdışından Türkiye’ye geldiği ifade edilirken

aslında hastalığın “biz” den kaynaklanmadığına “öteki” nin bu hastalığı taşıdığına işaret edilmiştir. Haberler sorumluluk yükleme ile çerçevelenirken hastalığı taşımayan “biz” olumlu olarak hastalığı taşıyan “onlar” ise olumsuz bir şekilde anlamlandırılmıştır. Haber çerçevelenmede ayrımcı bir dil kullanılarak hastalığın kaynağı bir “ABD’li”, “Koreli” ya da “Irak asıllı” kişi/kişiler olarak gösterilmiştir.

AB’den Meksika’ya tüm uçuşların durması isteniyor

Fransa’nın domuz gribi salgını nedeniyle AB’den Meksika’ya bütün uçuşların durdurulmasını talep edeceğini bildirdi (Hürriyet, 29 Nisan 2009).

İncirlik yüzünden Adana’da “domuz gribi” riski

ADANA Tabip Odası Başkanı Dr. Rıza Mete, tüm dünyayı korkutan domuz gribinin, İncirlik’te ABD uçaklarının iniş- kalkış yapması ve bu ülkeden gelen ABD’liler nedeniyle Adana’da risk oluşturduğunu söyledi (Hürriyet, 4 Mayıs 2009).

İstanbul’a gelen Koreli’de domuz gribi şüphesi

Atatürk Havalimanı’na dün saat 14.20’de inen Fransız Havayolları Air France’ın Paris-İstanbul uçağının yolcuları pasaport kontrolüne gitmek için termal kameranın önünden geçerken, bir yolcunun vücut ısısı 38.7 derece tespit edildi. Sağlık ekipleri, adını açıklanmayan Koreli yolcuyu, Atatürk Havalimanı Sağlık Denetleme Merkezi’ne götürdü (Hürriyet, 13 Mayıs 2009).

Domuz gribi ABD’liyle geldi

Dünyada 72 can alan domuz gribi, Perşembe günü Amsterdam’dan uçakla gelen Irak asıllı ABD vatandaşı S.S.A ile Türkiye’ye ulaştı (Hürriyet, 17 Mayıs 2009).

30 Hırvat öğrenci İspanya’da domuz gribi kaptı

Hırvatistan’dan 30 kadar lise öğrencisinin İspanya’da domuz gribi kaptığı açıklandı (Hürriyet, 20 Temmuz 2009).

Yunanlı turist domuz gribi çıktı

Kuşadası’na gemiyle gelen ve şüphe üzerine Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi’ne kaldırılan Yunanlı turist domuz gribi olduğu kesinleşti. Böbrek nakilli olan hastanın makinaya bağlı olarak yaşatıldığı bildirildi (Hürriyet, 31 Temmuz 2009).

Genel olarak medya özelde de yazılı basın “bizden olmayı dışlamanın, öteki olarak konumlanmanın ve bunu pekiştirip, yeniden üretmenin kitlesel uygulayıcıları” dır (Arar ve

Bilgin, 2010, s. 14). Sorumluluk yükleme çerçevesinin yan anlamının işaret ettiği gibi, hastalığın sorumluluğu ve kaynağı “bizden olmayana” yüklenerek eleştirinin yöneltilebileceği failer gizlenmiştir. Domuz gribinin nedensellik bağları “biz” den çok ötede bir yerde başka ülke ya da kişilerde aranmalıdır.

İnsan İlgisi Çerçevesi

Domuz gribi haberlerinin çerçevelenmesinde insan ilgisine de başvurulduğu görülmektedir. Domuz gribi hastalarına ve domuz gribinden kaynaklandığı ifade edilen ölümlere ilişkin insan öykülerine haberlerde yoğun bir şekilde yer verilmiştir: “Dünya Bankası’nın bir çalışanı domuz gribi oldu” (Hürriyet, 1 Mayıs 2009), “20 günlük bebeğini son kez öptü” (Hürriyet, 10 Haziran 2009), “Gemi kaptanının sır ölümü” (Hürriyet, 15 Haziran 2009), “Suudi Arabistan’da domuz gribinden ilk ölüm” (Hürriyet, 27 Temmuz 2009), “15 yaşındaki kız uçakta domuz gribinden öldü” (Hürriyet, 4 Ağustos 2009), “Manisalı domuz gribi hastasının durumu ciddi” (Hürriyet, 27 Ekim 2009), “Domuz gribi kurbanı toprağa verildi” (Hürriyet, 2 Kasım 2009), “Almanya’da Büşra’da domuz gribi kurbanı” (Hürriyet, 9 Kasım 2009), “6 aylık bebek domuz gribinden öldü” (Hürriyet, 1 Aralık 2009), “Asteğmen domuz gribinden öldü” (Hürriyet, 5 Ocak 2010). İnsan ilgisi çerçevesine giren haberlerde haber anlatı stratejilerinden kişiselleştirme ve dramatikleştirme kullanılması söz konusudur.

Domuz gribi kurbanı toprağa verildi

ANKARA’da dün domuz gribinden hayatını kaybettiği açıklanan hastanede temizlik işçisi 27 yaşındaki Durmuş İlhan, bugün Ankara’da toprağa verildi (Hürriyet, 2 Kasım 2009).

ABD’yi korkutan ölüm

New York kenti domuz gribine ilk kurbanı verdi. Geçtiğimiz günlerde domuz gribi teşhisiyle hastaneye kaldırılan Queens’in Jamaica 238 okulu müdür yardımcısı Mitchell Wiener yaşamını yitirdi (Hürriyet, 19 Mayıs 2009).

20 günlük bebeğini son kez öptü

Yüksek ateşle hastaneye gitti. İğne vurulduktan sonra evine gönderildi. 28 yaşındaki ve sadece 20 gün önce baba olan Yasin Şen, evinde uyurken yaşamını yitirdi (Hürriyet, 10 Haziran 2009).

15 yaşındaki kız uçakta domuz gribinden öldü

Domuz gribi belirtileri gösteren 15 yaşındaki Brezilyalı kız, ABD'nin Florida eyaletindeki Orlando kentinden Sao Paulo'ya giderken bindiği uçakta öldü (Hürriyet, 4 Ağustos 2009).

Anne adayının hazin sonu

Kanada'nın Montreal kentinde 23 yaşındaki genç bir annenin hazin sonu, yakınları kadar hastane personelini de üzüntüye boğdu (Hürriyet, 18 Ağustos 2009).

İnsan ilgisi çerçevesi domuz gribi ile ilgili kişisel deneyimleri öyküleştirmeyi içermektedir. 10 Haziran 2009 tarihli “20 günlük bebeğini son kez öptü” başlıklı haberde Yasin Şen'in yaşadığı şu şekilde öyküleştirilmiştir: Yasin Şen 28 yaşındadır, kuryelik yaparak geçimini sağlamaktadır. Yüksek ateş şikayetiyle hastaneye başvurur. Hastaneye işyerinden izin alıp motosikletiyle gider. Muayene edilir ve evine gönderilir. Aynı gece uykusundan uyanır ve bebeğini öper, uyur, tekrar uyanır, “nefes alamıyorum” der ve ölür. 20 günlük bebeğiyle yapayalnız kalan eş hastaneyi suçlayarak kucağında bebeğiyle gözyaşlarına boğulur.

Haberlerde abartılı bir biçimde drama ve kişisel öykülere başvurmanın sebeplerinden biri okuyucuyu/izleyiciyi manipüle etmektir. Diğer bir neden de haber metinleri oluşturulurken duyguları kullanmanın, ağlayan birinin tanıklığına başvurmanın gerçekleri aramaktan daha kolay olmasıdır (Radford, 2004, s. 189). Ancak dramatikleştirme ve kişiselleştirmenin asıl anlamı, domuz gribinin siyasal ve ekonomik boyutunu dram içine sıkıştırarak gizlemek ve haber çerçevelemede yüzeysel, kişisel öyküleri toplumsal/eleştirel analizin yerine koymaktır.

Magazinleşme Çerçevesi

Domuz gribinin sayısal verilerle, sorumlusu tanımlanarak, dramatikleştirme ve kişiselleştirme stratejileriyle haberleştirilmesine magazin boyutu da katılmıştır: “Obama'da domuz gribi semptomları görülmedi (27 Nisan 2009), “Karantina günlerinde aşk” (9 Mayıs 2009), “Virüs bulaştırma partisi” (30 Haziran 2009), “Dizi oyuncusu karantinada” (11 Temmuz 2009), “Musti'nin teyzesi domuz gribi” (6 Ağustos 2009), “Kolombiya devlet başkanı da domuz gribi” (1 Eylül 2009), “Domuz gribi NBA'de” (16 Ekim 2009), “Ünlü yönetmen Angelopoulos karantinada” (10 Kasım 2009), “Konserinde maske ve jel dağıtacak” (3 Aralık 2009), “Gülben hijyen manyağı oldu” (4 Aralık 2009). Magazinleşme çerçevesi ile ünlülerin ve siyasilerin domuz gribi deneyimleri toplumsal bir kaygıdan uzak, tüketilmesi kolay bir biçimde öyküleştirilirken, popüler kişiler aracılığıyla konunun inandırıcılığı da arttırılmaya çalışılmıştır.

Domuz gribi Hollywood'da

Dünyayı kasıp kavuran domuz gribi salgını ünlüleri de etkilemeye başladı. Marilyn Manson, Dennis Hopper'ın ardından Umutsuz Ev Kadınları dizisinin seksi yıldızı Teri Hatcher'ın da domuz gribine yakalandığı iddia edildi (Hürriyet, 1 Kasım 2009).

Arda domuz gribi Sinem panikte

Bir süredir idmanlara katılmayan Arda Turan'ın domuz gribine yakalandığı ve tedavisinin sürdüğü belirtildi. Geçtiğimiz günlerde Arda ile beraber Roma'ya giden Sinem Kobal'ın Arda'dan virüs kapmamak için genç oyuncu ile görüşmelerine dikkat ettiği belirtildi (Hürriyet, 18 Kasım 2009).

Karantina Günlerinde Aşk

Geçen hafta bir müşteride domuz gribi tespit edilmesi üzerine karantinaya alınan Hong Kong'daki Metropark Hotel'deki karantina kaldırıldı. 300 kişinin tutulduğu otelde aşk hikâyeleri de yaşandı (Hürriyet, 9 Mayıs 2009).

Maskeli Emrah

Geçtiğimiz gün konser için Özbekistan'a giden şarkıcı, havalimanına maskeyle geldi. Gazetecilerin karşısına da o halde çıkan Emrah, "Konserler nedeniyle çok dolaşıyorum. Bu tip virüslerden korunmak için de kendimce tedbir alıyorum" dedi. (Hürriyet, 28 Mayıs 2009).

Dizi Oyuncusu Karantinada

Türkiye'de domuz gribi vakaları artıyor. 'Tek Türkiye' dizisinin 'Dila Hemşire'si Müjgan Gönül, Almanya seyahatinde domuz gribine yakalandı (Hürriyet, 11 Temmuz 2009).

Magazinleşme çerçevesi ile sadece haberler değil toplumsal bir gerçeklik de magazinleşmiştir. Domuz gribine magazin boyutu katılarak konunun toplumsal niteliği geri plana itilmiş, haberlerin içinde derin analizlere ve yararlı bilgiye yer kalmamıştır. Haber medyası ele aldığı pek çok konu gibi domuz gribini de toplumsal gerilimleri ve eleştirel sorgulamaları azaltmak için magazinleştirerek sunmuştur.

Riskli Gruplar ve Bilgi Verme Çerçevesi

Haber medyası risk çerçevesi ile insanların riski algılama biçimleri üzerinde önemli bir role sahiptir. Haberler herhangi bir olay ya da duruma ilişkin olarak riske vurgu yaptığında, insanları korkmaları yönünde yönlendirecektir. Domuz gribi haberlerinde de riskli gruplar ve bilgi verme çerçevesine başvurularak "domuz gribi olma" ve "domuz gribinden ölme" konusunda kimlerin risk altında olduğu tanımlanmıştır. Bu haberlere göre hamileler, şeker hastaları, obezliğe bağlı sağlık sorunları olanlar ve yaşlılar riskli grupta olup, domuz gribinden

ölenlerin yaklaşık yarısını bu gruplar içinde yer alan kişiler oluşturmaktadır. Furedi (2017, s.30)'nin de deyişiyle büyüyen bir sektör haline gelen riski, uzmanlar analiz edip yönetmekte ve medyada da sıklıkla risk tanımları yapılmaktadır. Bu çerçevede doğrultusunda düşünmesi istenen okuyucunun hastalığa yönelik risk kaygısından en çok faydalanan endüstrilerden biri ise sağlık endüstrisi olmaktadır.

10 milyon kişi aşılanacak

Sağlık Bakanlığı Türkiye’de domuz gribi (A/H1N1) aşısını, kronik hastalığı olanlar, 65 yaşın üzerindeki, sağlık personeli ve önemli kamu hizmeti gören 10 milyon kişiye ücretsiz uygulamayı planlıyor (Hürriyet, 13 Haziran 2009)

Domuz gribi daha çok kimleri öldürüyor

“Domuz gribine yol açan H1N1 virüsüyle ilgili araştırmalara göre, bu virüs nedeniyle ölenlerin yaklaşık yarısını sağlık durumu riskli kabul edilenler oluşturuyor... Sağlık durumu riskli grupta hamileler, şeker hastaları, obezlikle bağlı sağlık sorunları olanlar ve yaşlılar da bulunuyor”(Hürriyet, 21 Ağustos, 2009).

Çatışma Çerçevesi

Çatışma çerçevesi tanımında domuz gribine yönelik karşıt görüşleri de içermekle birlikte, Hürriyet gazetesi konuya alternatif bir yaklaşım getiren görüşlere ilgi göstermemiştir. Nicel analizin sonuçları da domuz gribine yönelik olarak muhalif görüşlere ne kadar başvurulduğuna işaret etmiştir. Bu çerçeve içine giren haberler çoğunlukla domuz gribini ve aşısını tamamen reddeden kişi, kurum ya da kuruluşlara ya da hastalığın “sahte bir salgın” olduğu ve “laboratuarlarda üretildiğine” vurgu yapan görüşlere hükümetlerin ya da DSÖ’nün verdiği cevapları içermektedir. Örneklerde de görüldüğü gibi Dünya Sağlık Örgütü ve Sağlık Bakanlığı’nın açıklamaları “bildirdi”, “söyledi” gibi doğruluk, kesinlik ifadeleriyle sunulurken, alternatif görüşler bir iddianın ötesine gitmemektedirler.

Domuz gribi laboratuarda üretildi iddiasına ret

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), uzmanların domuz gribi virüsünün ilk olarak bir laboratuvar ortamına çıktığı iddialarını reddettiğini bildirdi (Hürriyet, 15 Mayıs 2009).

Bakan Akdağ: Aşı Yaptırmayın diyenler hakkında suç duyurusunda bulunurum

Sağlık Bakanı Recep Akdağ, domuz gribi aşısı konusundaki iddialara vatandaşın inanmadığını belirterek, aşı yapılmaması yönünde telkinde bulunanlar hakkında suç duyurusunda bulunacağını söyledi (Hürriyet, 24 Ekim 2009).

Ekonomik Sonuçlar Çerçevesi

Ekonomik sonuçlarla çerçvelenen haberlerde dikkati çeken, bu haberlerin insanları belli ürün ve hizmetlerin satışına yönlendirmesidir. Domuz gribi maskelere, hijyen ürünlerine ve belli gıdalara yönelik üretim yapan kurum ve kuruluşlara ciddi kârlar sağlamıştır. Bu yöndeki haber çerçeveleri “tüketime dönük” haber çerçeveleri olarak nitelendirilebilir. İlk başta haber gibi görünen reklamlarla sağlığın da bir tüketim nesnesine dönüştürülmesi söz konusudur. Bu reklam-haberler sadece bir ürünün satışını hedeflememekte; “sağlıklı olmanız ve yaşamınız tüketmeye bağlıdır” ideolojisinin de satışını yaparak egemen sistem ve dünya görüşüne hizmet etme işlevini yerine getirmektedirler.

Domuz gribi korkuttu antibakteriyel atkı bile çıktı

En iyi çözümün ellerin sık sık yıkanması olduğu söyleniyor. Salgın söz konusu olunca, bir anda her yeri antibakteriyel jeller, sabunlar ve mendiller sardı. Bakteriyle savaşan atkı bile üretildi...Domuz gribi dolayısıyla el hijyeninin ön plana çıktığı son günlerde, antibakteriyel sabun satışları hızla arttı. Bu alanda üretim yapan Activex’in yetkilileri, yaz dönemine göre satışların iki kat arttığını söylüyor. Bakterilere karşı 12 saat koruma özelliği bulunan Activex sabunların katı ve sıvı çeşitleri var. Sıradan sabunlara oranla ciltteki bakterilere karşı 10 kat daha fazla koruma sağlıyor (Hürriyet, 31 Ekim 2009).

Domuz gribi yayıldıkça kovandaki mesai artıyor

Fer Bal Yönetim Kurulu Başkanı Selçuk Solmaz, “Gribal enfeksiyonlar gibi metabolizmamızın zayıf anını bekleyen salgınlara ve domuz gribinin ölümcül etkisine karşı propolis, arı sütü, bal, polen karışımıyla önlemimizi almalıyız” dedi (Hürriyet, 1 Kasım, 2009).

Domuz gribi korkuttu “maskeciler” in değeri 4.5 milyar dolar arttı

Dünyaya hızla yayılan domuz gribinin yarattığı panik en çok maske üreticilerine yaradı. ABD borsalarında işlem gören 3 maske üreticisinin değeri hastalığın gündemden düşmediği son 5 günde 4.5 milyar dolar yükseldi (Hürriyet, 2 Mayıs 2009).

Alarm/Uyarı Çerçevesi

Alarm/uyarı çerçevesi domuz gribine ilişkin “alarm seviyesi” tanımı yapan haberlerin çerçevesidir. “Salgın” olarak korku ve panik yaratacak biçimde tanımlanan domuz gribi için Dünya Sağlık Örgütü altı evre belirlemiştir. DSÖ’nün açıklamasına göre altıncı evre hastalığın toplumda “ciddi bir yayılma” gösterdiğini ifade etmektedir. Bu çerçeve içerisine giren haberlerde sözü edilen yayılmanın evreleri ve en yüksek evrede “ölümlerin artacağı” uyarıları

yer almakta ve domuz gribi sıklıkla “acil durum”, “ciddi bir salgın tehlikesi” gibi abartılı ifadelerle sunulmaktadır. En yüksek evrede seyahatler yasaklanacak, okullar tatil edilecek, yaşam duracaktır. Haber medyası bir konuyla ilgili “alarm” durumuna geçtiğinde insanlara “tehlikedesiniz” mesajını verir. Çerçevenin okuyucuyu harekete geçirdiği yön ise sağlık ve güvenlik ile ilgili endüstriyel sektörlerdir (Karaboğa, 2010, s.208). Bu korkunun ekonomi politiğidir.

Domuz gribi salgını için DSÖ “acil durum” ilan etti

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Kuzey Amerika'daki domuz gribi salgınıyla ilgili olarak "uluslararası endişeye yol açan acil durum" ilan etti (Hürriyet, 26 Nisan 2009).

6'ncı evrede hayat durur

Dünya Sağlık Örgütü'nün 'domuz gribi' konusunda alarmı en yüksek seviyeye çıkarması durumunda neler olacağını, Sağlık Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı şöyle yanıtladı: "Seyahat yasağı getirilebilir, okullar tatil edilir, tiyatro-sinema gibi halkın yoğun bulunduğu yerlerde kısıtlamaya gidilir, işyerlerinde az elemanla çalışmalar gündeme gelebilir (Hürriyet, 5 Mayıs 2009).

Bilimsel Gelişme Çerçevesi

Domuz gribinin tedavisine ve aşısına yönelik olarak bilim alanındaki gelişmeleri içeren haberlerin çerçevesidir. Nicel analizin sonuçlarının da gösterdiği gibi konuya ilişkin bilimsel gelişmeler ağırlıklı olarak dünyadan haberlerle verilmiştir. Bilimsel bilgiyi var olan güç ilişkilerinden soyutlayarak anlamak mümkün değildir. Dünyada hegemonyalarını sağlayacak bilimsel bilgiyi üretmede ve denetlemede etkili olan iki aktör siyasal iktidarlar ve küresel şirketlerdir. Gerçekleştirilen bilimsel araştırmaların büyük bir çoğunluğu kapitalist kurumların ve hükümetlerin desteklediği ve fon sağladığı bilim insanlarınca yürütülmektedir (Dağtaş ve Yıldız, 2016, s. 36) . Haber örnekleri bilimsel gelişmeye yönelik haberlerin çerçevesinde devlet kurumlarının rolünü göstermekle birlikte, bilimsel gelişmelerin diğer bir aktörü olan küresel ilaç firmaları domuz gribinin gündeme getirildiği 2009 yılının en kârlılarından olmuştur: Tamiflu” ilacıyla Roche şirketi 2009 yılında 2.9 milyar dolar kazanmış ve 2008 yılına göre Tamiflu satışlarını % 435 arttırmıştır. Şirket, 2010 yılında 1.1 milyar dolarlık satış hedeflediklerini açıklamıştır (Hürriyet, 8 Şubat 2010).

Kazakistan kendi aşısını kendi yaptı

Kazakistan Sağlık Bakanlığı yetkilileri, tüm dünyayı etkisi altına alan domuz gribi hastalığına karşı kendi aşılarını ürettiklerini, aşı ile ilgili test çalışmalarını tamamlamak üzere olduklarını, bu nedenle dışarıdan aşı ithal etmeyeceklerini açıkladılar (Hürriyet, 15 Kasım 2009).

Rus bilim adamları domuz gribi aşısı için çalışacak

... Rus bilim adamlarının domuz gribi aşısı geliştirmek için yakında çalışmalara başlayacağı bildirildi. Rusya İvanovsky Viroloji Enstitüsü Başkanı Dimitriy Livoy, Rus İtar-Tass ajansına yaptığı açıklamada, uzmanların aşığı geliştirmesi için gerekli koşulların oluştuğunu belirterek, çalışmaların en kısa sürede başlayacağını kaydetti (Hürriyet, 25 Mayıs 2009).

Çin’de grip aşısı sonbahar’da piyasada

...Çin Devlet Gıda-İlaç Denetim ve Yönetim Genel Müdürlüğü tarafından yapılan açıklamada, İnfluenza A/H1N1 virüs numunesinin ABD tarafından sağlandığı belirtilerek, böylece “Panflu” isimli aşının üretiminin başlatılacağı ifade edildi (Hürriyet, 9 Haziran 2009).

Domuz gribi aşısında bir ilk

İsviçreli ilaç üreticisi Novartis, domuz gribi aşısını ilk kez bir insan üzerinde denediklerini açıkladı (Hürriyet, 5 Ağustos 2009)

Ahlak Çerçevesi

Ahlak çerçevesi domuz gribine getirilen dini yorumları içeren haberlerin çerçevesidir. “Alkollü koruyucu jel Müslümanlara yaramadı (Hürriyet, 26 Haziran 2009), “Domuz gribinden ölen şehit olur mu? (Hürriyet, 10 Ağustos 2009), “Domuz gribine karşı uçakla tur atıp dua ettiler” (Hürriyet, 12 Ağustos 2009), “Domuz gribine karşı en tuhaf önlem” (Hürriyet, 12 Ağustos 2009), “Domuz gribi aşısı caiz mi?” (Hürriyet, 13 Ekim 2009), “Domuz gribi aşısında domuz yağı bulunmuyor” (Hürriyet, 7 Aralık 2009), “Domuz gribi oldu sana muz gribi” (Hürriyet, 8 Aralık 2009) başlıklı haber örnekleri bu çerçeveye dahil edilen haberlerdir. Hürriyet gazetesinde inceleme döneminde yayınlanan domuz gribi haberlerinin çok azı ahlaki çerçeve kapsamında oluşturulmuştur. Gazetenin ideolojik tutumu ve yayın politikasıyla bağlantılı biçimde domuz gribinin ağırlıklı olarak dini referanslarla çerçevelenmediği görülmektedir.

Sonuç

Sağlığın “uluslararası” denetimi ve kontrolünde başat aktörlerden olan Dünya Sağlık Örgütü, 2009 yılında “domuz gribi yayılıyor” söylemiyle dünyada domuz gribine yönelik tartışmaları alevlendirmiştir. Konuya yönelik görüşler “domuz gribi bir kampanyadır” ve

“değildir” şeklinde farklılaşırken; bu yorumların aktörlerini hükümetler, bürokratlar, uzmanlar, ticari kuruluşlar, sermaye örgütlenmeleri ile muhalif gruplar oluşturmuştur. Egemen aktörlerin yoğun ilgi gösterdiği konu medyanın da gündemini biçimlendirmiş, domuz gribi hem dünyadan hem de Türkiye’den haberlerle sunulmuştur.

Çalışmada böylesine tartışmalı bir konunun okur/internet okuru potansiyeli açısından yüksek bir gazetede nasıl çerçevelendiği ve bu çerçevelerin ideolojik anlamının neye işaret ettiği sorusunun yanıtı aranmıştır. İnceleme döneminde yoğun bir şekilde haberlere taşınan konu, güç ve iktidara sahip olanlar tarafından biçimlendirilmiştir. Haberlerde domuz gribini inandırıcı kılmak için, “tarafsızlık” atfedilen devlet ve hükümet yetkilileri ile uzmanların görüşlerine sıklıkla başvurulmuştur. Bu biçimlendirmede hastalığın kaynağına, sonuçlarına yönelik olarak ortaya atılan eleştirel görüşler ikinci plana itilmiştir. Domuz gribi haberleri ağırlıklı olarak resmi kaynaklar tarafından çerçevelenirken, haberlerde alternatif bir haber kaynağına ve düşünme şekline yer verilmemiştir.

Haber çerçeveleri meşru tartışma zemini içinde kalarak oluşturulurken haberlerde en fazla kullanılan beş çerçeve “sayılarla belirtme”, “tedbir ve kontrol”, “sorumluluk yükleme”, “insan ilgisi” ve “magazinleşme çerçeveleri olmuştur. Domuz gribine dini/ahlaki yorumlar getiren ahlak çerçevesi ise konuyu anlamlandırmada en az başvurulan haber çerçevesidir. Domuz gribi haberleri statükocu bir şekilde ve egemen ideolojiyi yeniden üretecek tarzda sunulurken inandırıcılığını arttırmada sayılardan faydalanılmış, hastalığın sorumluluğu ve kaynağı “başka” kişilere ve ülkelere yüklenmiş, konu kişiselleştirilip dramatikleştirilmiş ve hastalığa magazin boyutu katılmıştır. Böylelikle ekonomik ve siyasal nedenleri ile sonuçları olan domuz gribi bağlam bilgisinden yalıtılarak haber çerçevelerine taşınmış, okuyucular da bu çerçevelere “inanmaları”, “korkmaları”, “sorgulamaları” ve “satın almaları” şeklinde dahil edilmiştir.

Kaynakça

- Arar, Y., Bilgin, N. (2010). Gazetelerde Ötekileştirme Pratikleri: Türk Basını Üzerine Bir İnceleme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 30, 1-18.
- Barret, O. B. (2006). Ekonomi Politik Yaklaşım. Levent Yaylagül (Der.), *Kitle İletişiminin Ekonomi Politikliği* içinde (s. 1-16). Ankara: Dalbaz.
- Baştürk Akça, E. (2009). İdeoloji- Dil- Söylem ve Anlam İlişkisi: Medyada Anlamın Toplumsal İnşası. İsmet Parlak (Ed.), *Medyada Gerçekliğin İnşası: Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış* içinde (s. 77-106). Konya: Çizgi.
- Beaudoin, C. E. (2007). SARS News Coverage and Its Determinants in China and the US. *International Communication Gazette*, 69, 509-524.
- Chomsky, N. (2010). *İktidarı Anlamak*. Taylan Doğan (Çev.). İstanbul: bgst.
- Dağtaş, E., Yıldız, M. E. (2016). İktidar ve Bilim: Popüler Bilimin Ekonomi Politikliği Üzerine Bir Literatür Değerlendirmesi. *Global Media Journal TR Edition*, 7 (13), 28-48.
- Dahinden, U. (2005). Framing: A Decade of Research Experience. Conference Papers International Communication Association.
- Dudo, A., Dahlstrom M., Brossard D. (2007). Reporting a Potential Pandemic: A Risk-Related Assessment of Avian Influenza Coverage in U.S Newspapers, *Science Communication*, 28, 429-454
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43 (4), 51-58.
- Erdoğan, İ. (2001). Kitle İletişimi Örneğinde Marksist Siyasal Ekonomi Yaklaşımı Üzerine Bir Tarihçe. *Praksis*, 4, 276-313.
- Furedi, F. (2017). *Korku Kültürü Risk Almamanın Riskleri*. Barış Yıldırım (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Gamson, W. A., Modigliani, A. (1989). Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach. *The American Journal of Sociology*, 95(1), 1-37.
- Karaboğa, T. (2010). *Medya ve Toplum İlişkileri: Televizyon Haberlerindeki Şiddetin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma*. Ankara: Karınca.
- Luther, C. A., Zhou, X. (2005). Within the Boundaries of Politics: News Framing of Sars in China and the United States. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 82, 857-872.
- Özer, Ö., Özer, M., (2012). Çerçeveleme Çözümlemesi. Ömer Özer (Ed.), *Haberin Doğası Gazetecilikte İdealler ve Sorunlar* içinde (s.19-42). İstanbul: Literatürk.
- Radford, B. (2004). *Medya Nasıl Yanılıyor: Basının, Aktivistlerin ve Reklamcılarının Yanlış Yönlendirmesi*. İstanbul: Güncel.
- Scheufele, B. (2004). Framing Effects Approach: A Theroretical and Methodological Critique. *Communications*, 29, 401-428.
- Semetko, H. A., Valkenburg, P. M. (2000). Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News. *Journal of Communication*, 52 (2), 93-109.
- Shoemaker, P., Reese, S. D. (2002). İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi. Süleyman İrvan (Der.), *Medya Kültür Siyaset* içinde (s. 127-178). Ankara: Alp.
- Tian, Y., Stewart, C. (2005). Framing the SARS Crisis: A Computer-assisted Text Analysis of CNN and BBC News Reports of SARS. *Asian Journal of Communication*, 15 (3), 289-301.
- Vreese, H. C. (2005). News Framing: Theory and Typology. *Information Design Journal*, 13 (1), 51-62.
- Yağlı, S. (2009). Direne(meye)n Aktörlerin Galibiyetsiz Savaşımı: Gerçeklik ve Medyadaki İnşası. İsmet Parlak (Ed.), *Medyada Gerçekliğin İnşası: Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış* içinde (s. 1-76). Konya: Çizgi.